

Walvis in een stille oceaan

MORTEN HJORT BLIKT TERUG

Juni 2021. De ochtendzon verwarmt de straten van de binnenstad van Utrecht. Het is nog rustig, maar aan alles is voelbaar dat ‘we weer mogen’. Het is haast even onvoorstelbaar als de periode die achter ons ligt. Wat heeft de pandemie met ons gedaan? De Vuurvogelredactie is benieuwd en vroeg mij om Morten Hjort te interviewen. Mijn onmiddellijke ‘ja’ kwam vooral voort uit de zin om tijd te nemen voor deze ontmoeting. Het is alweer even geleden dat ik mijn laatste training bij Phoenix volgde. Ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik bel aan bij zijn huis in de binnenstad van Utrecht. Na een korte aarzeling (‘Ik ben ingeënt, jij?’) geven we elkaar de vertrouwde hug.

TEKST: DENISE VAN GEELEN

We drinken koffie in de keuken en dan zoeken we een fijne plek voor ons gesprek. Hij kiest de kleine zithoek aan de voorkant van het huis. Terwijl we ons installeren, vraag ik: 'Wat is jouw beeld bij dit gesprek?' 'Ik weet het niet goed. Normaal gesproken geef ik liever ruimte aan de verhalen van anderen. Wat vind jij?' Tegen onze normale rolverdeling in, neem ik het voortouw: 'Zullen we gewoon beginnen? Dan leidt het gesprek ons vast wel ergens heen.'

Hoe kijk jij naar de afgelopen periode? Is er wat jou betreft sprake van een transitie?

M: 'Ik weet niet of ik het een transitie zou noemen. Bij een transitie heb ik meer het beeld van een overgang van het een naar iets anders, een omwenteling. Ik vind niet dat dat nu het geval is. Wat ik me heel goed kan herinneren, is de shock van 'help, de wereld staat op zijn kop' van maart vorig jaar. Maar eerlijk gezegd herinner ik me van mezelf aanvankelijk vooral miskenning van de ernst van de situatie. Want ik stond half maart nog in Val d'Isère in de skilift en reed die avond pas naar huis. Tot dan toe had ik het gevoel dat we ons vooral niet te druk moesten maken. Ik weet nog dat ik onderweg in Lyon zat te eten en dat ik om elf uur het restaurant werd uitgezet, en dat het toen indaalde. Meteen de volgende ochtend belde ik met mijn collega's over de

aanschaf van Zoom en hoe we het zouden gaan organiseren. Ik nam niet de tijd om te proeven wat het betekende op dat moment. We leverden vooral een grote inspanning om iets van een alternatief te bieden. En dat vond ik gek genoeg ook wel een leuk avontuur: hoe kunnen we daar vorm aan geven? Ik vind veertien maanden achter elkaar aanpassen niet leuk. Maar alles even op zijn kop vind ik wel leuk en uitdagend.'

'In de zomer van vorig jaar was ik bij Lotte van den Berg. Lotte had ik ontmoet bij een van haar voorstellingen in Theater Rotterdam. Daar werkte ze met een bijzondere combinatie van opstellingen, theater en maatschappelijke vraagstukken. Zij deed opstellingen rondom de invloed van grote, betekenisvolle momenten, zoals de coronacrisis. Zo stond ik bijvoorbeeld in een opstelling waarin ik een walvis was die voor het eerst zwom in een lege oceaan waar, door de impact van corona, geen supertankers meer voeren. Wat een ervaring, ik vond het geweldig. Op een gegeven moment gingen die tankers weer varen. En ik weet nog hoe verdrietig ik toen werd. Het deed me beseffen dat de grote ecologische transitie waar we voor staan, nog zoveel vraagt. We zijn er nog lang niet. Op dit moment komen we uit de lockdown en gaan we terug naar het leven zoals we het kennen. Maar die grotere transitie is nog lang niet klaar.'

Er valt een stilte. Morten strijkt met zijn hand over zijn gezicht. 'Daar geneer ik me ook wel voor. Ik doe er hartstikke aan mee om weer terug te kunnen naar het normale. Daar heb ik gemengde gevoelens over. Ik weet gewoon niet goed hoe het anders moet.'

En dan weer met energie: 'Ik ben superblij dat we in de panden van Phoenix weer mensen ontvangen. En dat we weer in kringen zitten en elkaar aanraken en dat er weer wat meer souplesse komt. Dat vind ik voor ons werk echt belangrijk dus daar ben ik blij om, dat dat weer terugkomt. En ik hoop dat we iets mee kunnen nemen van wat we geleerd hebben over de mogelijkheden om op een andere manier samen te zijn en te leren.'

Wat hoor je van cursisten en leiders terug over wat zij meenemen uit de crisis?

M: 'Ik hoor veel mensen zeggen: "Terug naar de oude structuur gaat niet meer gebeuren. Ik ga niet meer vijf dagen in de week naar mijn werkgever." Dat is duidelijk. Daar lijkt wel een gezonde transitie gaande. Dat de manier waarop we denken over leven en werken anders aan het worden is. Dat er meer vrijheid komt om het werk op een eigen manier in te delen. En dat de oude vorm van toezicht houden op mensen en hun werk een stevige tik heeft gekregen.'

Hoe werkt dat bij Phoenix?

M: 'Ik ben positief verrast over wat het ons bij Phoenix gebracht heeft. Hoeveel er mogelijk was, terwijl we niet in de panden waren. Alles wat er in de wereld gebeurde, de aanpassingen die steeds opnieuw werden gevraagd, gaven een groot gevoel van 'hoe kunnen we hier samen doorheen komen'. De bereidheid om elkaar te helpen was enorm. Samen kijken naar wat voor antwoord we konden geven. We voelden druk en we werden uitgedaagd om elkaar nog meer te vinden. Ik was ook ontroerd door bijvoorbeeld de mensen van de verzorging, die tijdens de lockdown het minst konden doen. De panden waren dicht en zij zaten met hun handen in het haar: hoe kunnen we bijdragen. Het is echt niet fijn om je collega's zo hard te zien werken terwijl je zelf zo weinig kunt doen. Het was dan ook fantastisch om te zien dat veel trainers al snel weer naar onze panden terugkwamen om te zoomen, om maar de bedding te voelen van het geheel en uiteraard de beste lunches ooit te krijgen.'

Wat neem je mee uit deze crisis?

M: 'Ik hoop dat een aantal nieuwe dingen die we ontwikkeld hebben, bewaard blijft. Wie weet hoe die zich de komende tijd nog verder zullen ontplooiën naar andere vormen. Die online

---

ochtendsessies bijvoorbeeld, daar ben ik heel enthousiast over. Onze ervaring is dat je ook in online sessies mensen kunt raken. Je kan echt iets overdragen en een leerervaring faciliteren. Het heeft me verrast om te zien hoe rijk dat kan zijn. Dat je dus niet altijd de fysieke ontmoeting nodig hebt om iets te bewerkstelligen. Maar er zijn ook nadelen aan het werken via Zoom. De gezonde confrontatie in verticaliteit bijvoorbeeld. Dat je iemand confronteert door te zeggen: "Hé, ik zie je dit doen. Stop ermee." Het is me niet gelukt om daar een manier voor te vinden. Als je bij elkaar zit, dan is de bedding anders dan online. De overdracht is anders en vooral de manier waarop je ermee kunt werken. Tegelijkertijd heb ik juist rondom het thema eros werk kunnen doen waarvan ik denk dat als we tegenover elkaar hadden gezeten, het niet was gelukt. Dus dat online werken doet door de afstand ook iets magisch met de basale veiligheid.

Wat je vooral mist, en dat is echt des Phoenix, is leren door met elkaar te zijn gedurende een dag. Ik heb straks drie dagen met een groep en dan trek ik drie dagen op met die mensen. Met binnen komen, in de tuin zitten, lunchen, tussendoor een praatje. Dat is er allemaal niet als je online werkt. Het wordt gereduceerd tot de les. En het ritueel van ergens naartoe gaan ontbreekt. Het helpt om te markeren dat je van de ene naar de andere plek reist. Je gaat naar een andere staat toe en dan rond je het daar af en ga je weer naar huis. Die overgangen waren weg!

Heb je ook nieuwe dingen ontdekt of geleerd over jezelf?

Weer even een stilte. Blik naar binnen gericht. Door het open raam klinken stadsgeluiden. Nu valt me de stierenkop op die in het andere gedeelte van de kamer hangt. Ik herken hem van foto's en verhalen.

M: 'Ik heb een hoop over mezelf geleerd. Ik heb geleerd hoe ontredder ik ben als ik mijn dagritme niet heb. Werk geeft me ritme, merkte ik. Ik was zo gelukkig met die ochtendsessies voor mezelf. Voor mezelf, hè. Dat ik gewoon weer een ritme kon maken van waar mijn hart vol van is.' Weer is daar de naar

binnen gekeerde blik. Trager vervolgt hij: 'Ik heb me ontzettend gedragen gevoeld, terwijl ik het vanuit mijn geschiedenis ken dat ik er alleen voor sta!' En dan met ontroering: 'Ik heb gevoeld dat ik een betekenisvolle schakel ben en ik heb totaal niet gevoeld dat ik er alleen voor stond. Superfijn. Dat was naar mijn collega's toe, binnen Phoenix. En dat was ook naar cursisten toe. Maar bijvoorbeeld ook naar de Schouwburg toe. Dat we daar aankloppen om te vragen of ze ruimte over hadden en dat er zo werd meegedacht. Hoe kunnen we het met z'n allen doen? Superfijn! En heel begrijpelijk komen er, nu we weer teruggaan naar normaal, ook weer meer grenzen. Dat vind ik ergens ook jammer.'

Na een tijdje: 'Ik heb nog iets geleerd. Ik zeg weleens dat ik bij Phoenix de zonenschool, de broersschool en de vaderschool heb doorlopen. Eerst moest ik leren om de plek als zoon te bewonen. Vervolgens moest ik nog een inhaalslag maken met broer zijn van zusjes, ik had nog niet helemaal begrepen dat dat zo anders is dan het hebben van een broer. Sinds die wissel met Wibe zit ik op de vaderschool. En in dit jaar van crisismaken heb ik me voor het eerst gerealiseerd hoezeer op die plek de rol van getuige zijn ertoe doet. Terwijl dat mijn moeilijkste struggle was: wat voeg ik toe als ik het niet oplos, als ik niets doe? Het is bij wijze van spreken het beeld dat ik langs een voetbalveld sta en toekijk. Ik ken dat niet uit mijn geschiedenis, en je kunt moeilijk iets geven wat je zelf niet hebt gehad. Op de een of andere manier is dat kwartje nu gevallen. Ik kan je niet vertellen wanneer en hoe, maar ik heb veel meer het besef dat het er echt toe doet. Ik vind meer rust in het getuige zijn en voel minder de neiging om in het doen te schieten! We zwijgen samen. Morten sluit even zijn ogen. Dan vraag ik: 'Wat boor je in jezelf aan om getuige te kunnen zijn?' 'Het is hechting op een andere laag dan dat je dingen voor elkaar gaat doen. Het is meer met elkaar zijn, en voelen hoe voedend dat is. In een soort grotere ordening! Ik voel hem, die grotere ordening. Weer die stilte, de ontroering is voelbaar. Zo zitten we even. Ik zucht. Fijn dit.'

M: 'Wil je nog koffie?'

Ik lach. We zijn klaar. 🌊